

Sygn. akt VIII U 995/14

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 28 października 2014 r.

Sąd Okręgowy w Gliwicach VIII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSO Mariola Szmajduch
Protokolant:	Agata Kędzierawska

po rozpoznaniu w dniu 28 października 2014 r. w Gliwicach

sprawy L. N. (N.)

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Z.

o prawo do emerytury

na skutek odwołania L. N. (N.)

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Z.

z dnia 13 lutego 2014 r. **nr** (...)

11 kwietnia 2014 r. **nr** (...)

zmienia zaskarżone decyzje w ten sposób, że przyznaje ubezpieczonemu L. N. prawo do emerytury poczynając od 1 stycznia 2014 roku.

(-) SSO Mariola Szmajduch

Sygn. akt. VIII U 995/14

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 13 lutego 2014. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Z., powołując się na ustawę z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jednolity: Dz. U. z 2009r. nr 153, poz. 1227 z późn. zm.) odmówił ubezpieczonemu L. N. prawa do emerytury w niższym wieku w związku z tym, iż w momencie składania wniosku nie ukończył wieku 60 lat, a dodatkowo nie udowodnił on 15 – letniego okresu zatrudnienia w szczególnych warunkach, stale i w pełnym wymiarze czasu pracy, bowiem ZUS zaliczył mu jedynie 13 lat, 1 miesiąc i 11 dni takiej pracy. Ponadto w ocenie ZUS odwołujący wykazał jedynie 18 lat, 2 miesiące i 6 dni okresów składkowych i nieskładkowych, na dzień 1 stycznia 1999r., zamiast wymaganych 25 lat.

Następnie w związku z przedłożeniem przez odwołującego nowych dowodów organ rentowy w dniu 11 kwietnia 2014r. wydał kolejną decyzję odmawiającą L. N. prawa do emerytury w niższym wieku w związku z tym, iż nie udowodnił

on 10 – letniego okresu pracy w szczególnych warunkach, stale i w pełnym wymiarze czasu pracy, wymienionej w dziale IV wykazu (...), bowiem ZUS zaliczył mu jedynie 9 lat, 11 miesięcy i 21 dni takiej pracy. Ponadto w ocenie ZUS odwołujący w dalszym ciągu nie wykazał wymaganych 25 lat okresów składkowych i nieskładkowych

W odwołaniu od obu tych decyzji sprecyzowanym dodatkowo na rozprawie w dniu 27 maja 2014r. ubezpieczony domagał się ich zmiany poprzez przyznanie prawa do emerytury wcześniejszej z tytułu wykonywania pracy w warunkach szczególnych. Podniósł, iż pracę w warunkach szczególnych wykonywał nieprzerwanie przez cały okres pracy w Hucie (...) w M., gdzie faktycznie pracował jako rafiniarz ołowiu i jego formowacz oraz podczas pracy w kopalniach, gdzie pracował wyłącznie jako pracownik dołowy. Nadto wskazał, iż do okresów jego zatrudnienia organ rentowy winien również doliczyć okresy jego pracy w gospodarstwie rolnym rodziców, na dowód czego przedłożył pisemne zeznania świadków i zaświadczenie potwierdzające posiadanie przez rodziców gospodarstwa rolnego.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o jego oddalenie, podtrzymując swoje dotychczasowe stanowisko. Równocześnie organ rentowy wyszczególnił wszystkie okresy jakie zaliczył odwołującemu do pracy w warunkach szczególnych.

Rozpoznając odwołanie Sąd Okręgowy w Gliwicach poczynił następujące ustalenia:

W dniu 13 stycznia 2014r. ubezpieczony L. N., urodzony (...) złożył wniosek o emeryturę w wieku niższym niż 65 lat z tytułu zatrudnienia w szczególnych warunkach.

Ubezpieczony nie przystąpił do otwartego funduszu emerytalnego – okoliczność ta była niesporna pomiędzy stronami.

Na podstawie złożonych przez ubezpieczonego świadectw pracy organ rentowy uwzględnił mu do 31 grudnia 1998r. 13 lat, 1 miesiąc i 11 dni okresu pracy w szczególnych warunkach, wymienionej w wykazie A oraz 9 lat, 11 miesięcy i 21 dni pracy w szczególnych warunkach, wymienionej w dziale IV wykazu (...). Organ rentowy nie zaliczył odwołującemu do pracy w warunkach szczególnych wymienionej w dziale IV wykazu (...), okresów niezdolności do pracy z powodu choroby, przypadających w czasie tego zatrudnienia.

Równocześnie w toku procesu odwołujący przedłożył nowe dowody nieznanne dotychczas organowi rentowemu, które wskazywały na jego pracę w gospodarstwie rolnym rodziców.

Na podstawie tych dowodów organ rentowy w dniu 27 sierpnia 2014r. wydał kolejną decyzję odmowną, w której bez zmian pozostała ilość udowodnionych okresów pracy w warunkach szczególnych. Zmianie uległa jedynie ilość uwzględnionych przez ZUS na dzień 31 grudnia 1998r. okresów składkowych i nieskładkowych, które zostały obecnie uzupełnione pracą odwołującego w gospodarstwie rolnym rodziców. W ocenie ZUS ubezpieczony wykazał łącznie 22 lata, 11 miesięcy i 14 dni takich okresów.

W uzasadnieniu ZUS zaznaczył nadto, że do pracy w gospodarstwie rolnym rodziców nie uwzględnił odwołującemu okresu od 1 lipca 1977r. do 27 maja 1980r., wobec nie wykazania przez niego, że jego rodzice w tym czasie opłacali składkę na ubezpieczenie społeczne rolników. W oparciu o załącznik do tej decyzji, stanowiący wykaz zaliczonych okresów składkowych, nieskładkowych i uzupełniających, Sąd ustalił, iż organ rentowy uwzględnił odwołującemu pracę w gospodarstwie rolnym rodziców w okresie od 28 września 1971r. do 16 stycznia 1973r. i od 13 stycznia 1974r. do 30 czerwca 1977r.

W okresie od 23 grudnia 1981r. do 12 marca 1996r. ubezpieczony L. N. zatrudniony był w Hucie (...). Z okresu zatrudnienia u tego pracodawcy organ rentowy uwzględnił odwołującemu do pracy w warunkach szczególnych, wymienionej w dziale IV wykazu (...) okresy od 23 grudnia 1981r. do 22 lutego 1987r., od 1 sierpnia 1987r. do 31 stycznia 1991r. oraz od 1 lutego 1993r. do 30 kwietnia 1994r., z tym, że z tego ostatniego okresu wyłączył odwołującemu

z takiej pracy 40 dni okresów pobierania zasiłku chorobowego. W efekcie ZUS uznał za udowodnione jedynie 9 lat, 11 miesięcy i 21 dni takiej pracy.

Niezależnie od powyższego Sąd w toku procesu ustalił, że odwołujący od ukończenia 16 roku życia, tj. od dnia 28 września 1970r. pracował w gospodarstwie rolnym rodziców. Praca ta była przerywana jego wyjazdami do pracy w kopalniach, gdzie był w stanie przepracować jedynie krótkie okresy, zaś po zakończeniu każdego z okresów pracy w kopalni, każdorazowo wracał do pracy w gospodarstwie rolnym rodziców. Sytuacja taka miała miejsce do dnia 27 maja 1980r., kiedy to już na stałe wyprowadził się na (...).

Powyższe okoliczności Sąd ustalił na podstawie akt organu rentowego, wyjaśnień odwołującego (zapis nagrania protokołu z rozprawy w dniu 27 maja 2014r. minuty od 5:37 i nast.). Zgromadzona w sprawie dokumentacja została sporządzona w sposób rzetelny i nie budzący wątpliwości, a wyjaśnienia odwołującego znajdują potwierdzenie w pozostałym materiale dowodowym, dając łącznie pełny obraz przebiegu zatrudnienia odwołującego w gospodarstwie rolnym rodziców.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Stosownie do treści art. 32 ust. 1 i 4 ustawy z dnia 17 grudnia 1998r.

o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jednolity: Dz. U.

z 2009r. nr 153, poz. 1227 z późn. zm.) w powiązaniu z § 3 i 4 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. Nr 8 poz.43 ze zm.) ubezpieczonym mężczyznom urodzonym przed dniem 1 stycznia 1949r. będącym pracownikami zatrudnionymi w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze przy pracach wymienionych w wykazie A, przysługuje prawo do emerytury w razie łącznego spełnienia następujących warunków:

1. osiągnięcia wieku emerytalnego 60 lat
2. posiadania wymaganego okresu zatrudnienia wynoszącego 25 lat, w tym co najmniej 15 lat pracy w szczególnych warunkach.

Zgodnie z treścią § 2 ust. 1 rozporządzenia, okresami pracy uzasadniającymi prawo do świadczeń na zasadach określonych w tym akcie prawnym są okresy, w których praca w szczególnych warunkach jest wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku pracy.

Z kolei zgodnie z treścią art. 184 ust. 1 ustawy, ubezpieczonym urodzonym po dniu 31 grudnia 1948r. przysługuje emerytura po osiągnięciu wieku przewidzianego w art. 32, 33, 39 i 40, jeżeli w dniu wejścia w życie ustawy osiągnęli:

- 1) okres zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wymaganym w przepisach dotychczasowych do nabycia prawa do emerytury w wieku niższym niż 60 lat - dla kobiet i 65 lat - dla mężczyzn oraz
- 2) okres składkowy i nieskładkowy, o którym mowa w art. 27.

W myśl ust. 2 emerytura, o której mowa w ust. 1, przysługuje pod warunkiem nieprzystąpienia do otwartego funduszu emerytalnego albo złożenia wniosku

o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym, za pośrednictwem Zakładu, na dochody budżetu państwa oraz rozwiązania stosunku pracy - w przypadku ubezpieczonego będącego pracownikiem.

Na podstawie tego przepisu, prawo do emerytury w obniżonym wieku, przysługuje ubezpieczonemu, który w dniu wejścia w życie ustawy tj. w dniu 1 stycznia 1999r. spełnił warunki w zakresie posiadania ogólnego stażu pracy oraz pracy wykonywanej w warunkach szczególnych a nie osiągnął wymaganego wieku.

W zakresie określenia wieku emerytalnego, o którym mowa w ust. 1 rodzajów prac lub stanowisk oraz warunków, na podstawie których ubezpieczonym przysługuje prawo do emerytury omawiany przepis art. 32 ustawy z dnia 17 grudnia 1998r., w ust. 4 odsyła do uregulowań Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze. (Dz. U. Nr 8 poz.43 ze zm.), zwanego dalej "rozporządzeniem".

Po myśli § 8 tego rozporządzenia pracownik, który wykonywał prace w szczególnych warunkach, wymienione w dziale IV wykazu B, nabywa prawo do emerytury, jeżeli spełnia łącznie następujące warunki:

- 1) osiągnął wiek emerytalny wynoszący: 50 lat dla kobiet i 55 lat dla mężczyzn,
- 2) ma wymagany okres zatrudnienia, w tym co najmniej 10 lat wykonywał prace wymienione w dziale IV wykazu B.

Zgodnie z treścią § 2 ust. 1 rozporządzenia okresami pracy uzasadniającymi prawo do świadczeń na zasadach określonych w tym akcie prawnym są okresy, w których praca w szczególnych warunkach jest wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku pracy. W wykazie B, stanowiącym załącznik do rozporządzenia, określone zostały prace w szczególnych warunkach, których wykonywanie uprawnia do niższego wieku emerytalnego.

Kwestia nie przystąpienia przez ubezpieczonego do OFE nie była sporna.

Okoliczność sporna w przedmiotowej sprawie dotyczyła, w pierwszej kolejności posiadania przez ubezpieczonego (na dzień 1 stycznia 1999r.) wymaganego 10 letniego okresu pracy wykonywanej w warunkach szczególnych wymienionej w dziale IV wykazu (...), bowiem organ rentowy zaliczył do takiej pracy jedynie 9 lat, 11 miesięcy i 21 dni okresu pracy odwołującego. Kolejną okolicznością sporną było wykazanie przez niego 25 lat okresów składkowych i nieskładkowych, bowiem ZUS ostatecznie uwzględnił mu jedynie 22 lata, 11 miesięcy i 14 dni takich okresów.

W świetle zgromadzonego w sprawie materiału Sąd uznał, że ubezpieczony L. N., ukończył 55 rok życia, i na dzień 31 grudnia 1998r. udowodnił łącznie ponad 10 lat pracy wykonywanej stale i w pełnym wymiarze czasu pracy w szczególnych warunkach, wymienionej pod poz. 2 w dziale IV wykazu (...). Nie budzi wątpliwości Sądu, że praca ubezpieczonego w Hucie (...) od 23 grudnia 1981r. do 22 lutego 1987r., od 1 sierpnia 1987r. do 31 stycznia 1991r. oraz od 1 lutego 1993r. do 30 kwietnia 1994r. była pracą stale i w pełnym wymiarze czasu pracy wykonywaną w szczególnych warunkach, o której mowa w wykazie (...), dziale IV, pod poz. 2.

Dodatkowo Sąd zwrócił uwagę, że organ rentowy bezzasadnie wyłączył z pracy odwołującego w ostatnim wyżej wymienionym okresie, okresy pobierania zasiłków chorobowych.

Mając na uwadze stanowisko judykatury i doktryny, w szczególności wyrok Sądu Najwyższego z dnia 23 kwietnia 2010r., sygn. akt II UK 313/09 (OSNP 2011/19-20/260, lex nr 987667), wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 29 maja 2012r., sygn. III AUa 2385/11, Sąd kwestionuje prawidłowość takiego wyłączenia.

W tym miejscu należy powtórzyć za Sądem Najwyższym, iż: „Osiągnięcie do dnia 1 stycznia 1999r. okresu pracy w szczególnych warunkach, o którym mowa w art. 184 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2009r. Nr 153, poz. 1227 ze zm.) wyłącza ponowne ustalenie tego okresu po osiągnięciu wieku emerytalnego według zasad wynikających z art. 32 ust. 1a pkt 1 tej ustawy, obowiązujących od dnia 1 lipca 2004r.”

Mając na względzie treść zacytowanego orzeczenia Sądu Najwyższego należy podnieść, że sytuacja osób wymienionych w art. 184, opisywana w doktrynie jako ekspektatywa prawa podmiotowego, polega na spełnieniu się tylko części stanu faktycznego koniecznego do nabycia prawa, które poprzedza i zabezpiecza przyszłe prawo podmiotowe. Uwzględnianie ochrony praw w trakcie nabywania, aprobowane i wskazywane w orzecznictwie Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości (por. wyrok

z dnia 3 października 2002r., A. P., sprawa C-347/00, (...) 2002 s.

I- (...)), znajdowało wyraz także w orzecznictwie Sądu Najwyższego (por. uchwałę składu siedmiu sędziów z dnia 27 kwietnia 2000r., III ZP 2/00, OSNAPiUS 2000 nr 16, poz. 620 oraz wyroki: z dnia 4 grudnia 2003 r., I PK 111/03, OSNP 2004 nr 21, poz. 368; z dnia 24 września 2004 r., II PK 25/04, OSNP 2005 nr 10, poz. 141 i wcześniejszy z dnia 19 listopada 1993 r., II URN 47/93, OSNCP 1994 nr 5, poz. 117). Także Trybunał Konstytucyjny stosunkom tym niejednokrotnie dawał ochronę, jeżeli miały postać ekspektatywy maksymalnie ukształtowanej, czyli sytuacji prawnej, która spełnia zasadniczo wszystkie przesłanki ustawowe nabycia prawa do emerytury pod rządami dawnej ustawy, bez względu na stosunek do niej ustaw późniejszych. Trybunał uznawał je za postaci praw podmiotowych, do których znajduje zastosowanie ochrona praw nabytych (por. wyroki z dnia 30 listopada 1988 r., K 1/88, OTK 1988 nr 1, poz. 6; z dnia

22 czerwca 1999 r., K 5/99, OTK 1999 nr 5, poz. 100; z dnia 23 listopada 1998 r., SK 7/98, OTK 1998 nr 7, poz. 114 i przede wszystkim orzeczenie z dnia 11 lutego 1992 r., K 14/91, OTK 1992 nr 1, poz. 7).

Uwzględniając fakt, że ochrona ekspektatywy może wynikać z jej istoty, lecz także zyskiwać wzmocnienie w prawie, należy stwierdzić, że funkcję takiego wzmocnienia spełnił art. 184 ustawy o emeryturach i rentach wobec pozostających w toku stosunków nabywania prawa do emerytury z tytułu wykonywania zatrudnienia w szczególnych warunkach przed dniem 1 stycznia 1999r. W przepisie tym ustawodawca utrzymał sytuację osób, które w dniu wejścia w życie ustawy wypełniły warunki stażu szczególnego i ogólnego i zadeklarował ich przyszłe prawo do emerytury w wieku wcześniejszym; przez wydanie tego przepisu nastąpił stan związania, tj. zobowiązania się przez Państwo do powstrzymania się od jakiegokolwiek ingerencji w istniejące prawo tymczasowe. Wobec tego przewidziana w ustawie ekspektatywa prawa do emerytury nie mogła wygasnąć na skutek nowej regulacji ustalania stażu zatrudnienia. Gwarancji przyszłego prawa do emerytury złożonej wobec osób, o których mowa w art. 184 ustawy, ustawodawca nie mógł już naruszyć przez ustalenie innego sposobu wyliczenia ich stażu ubezpieczenia. Stąd ocena, że wykazanie w dniu 1 stycznia 1999r. określonego w art. 184 ustawy okresu wykonywania pracy w szczególnych warunkach wyłącza ponowne ustalenie tego okresu po osiągnięciu wieku emerytalnego, według zasad wynikających z art. 32 ust. 1a pkt 1 obowiązujących po dniu 1 lipca 2004r. Pogląd ten wzmacnia treść art. 32 ust. 4 ustawy emerytalnej, odsyłająca w zakresie warunków emerytalnych do przepisów dotychczasowych (obowiązujących przed dniem 1 stycznia 1999r.) (vide - wyrok Sądu Najwyższego z dnia 23 kwietnia 2010r., sygn. akt II UK 313/09 (OSNP 2011/19-20/260, lex nr 987667)).

Niezależnie od powyższego Sąd na podstawie zgromadzonego materiału dowodowego uznał, że odwołujący legitymuje się również 25 letnim okresem składkowym i nieskładkowym uzupełnionym okresami pracy w gospodarstwie rolnym rodziców. Fakt wykonywania przez ubezpieczonego pracy w gospodarstwie rolnym rodziców został przez ZUS uwzględniony w okresach od 28 września 1971r. do

16 stycznia 1973r. i od 13 stycznia 1974r. do 30 czerwca 1977r. Równocześnie organ rentowy nie uwzględnił na prawo do emerytury okresów pracy odwołującego w tym gospodarstwie rolnym w okresach od 28 września 1970r. do 27 września 1971r. oraz od 1 lipca 1977r. do 27 maja 1980r., wobec nie wykazania przez niego, że jego rodzice w tym czasie opłacali składkę na ubezpieczenie społeczne rolników.

Zgodnie z art. 10 ust 1 pkt 3 ustawy o FUS przy ustalaniu prawa do emerytury oraz przy obliczaniu jej wysokości uwzględnia się również – traktując jak okresy składkowe – przypadające przed dniem 1 stycznia 1983r. okresy pracy w gospodarstwie rolnym po ukończeniu 16 roku życia, jeżeli okresy składkowe i nieskładkowe, ustalone na zasadach określonych w art. 5-7 ustawy, są krótsze od okresu wymaganego do przyznania emerytury, w zakresie niezbędnym do uzupełnienia tego okresu.

Okolicznością sporną w niniejszej sprawie nie pozostawał sam fakt i wymiar świadczonej przez ubezpieczonego pracy w gospodarstwie rolnym rodziców. Okolicznością sporną było natomiast, wobec zarzutu ZUS o braku wykazania opłacania w spornych okresach składek na KRUS przez rodziców odwołującego, czy odwołujący taki fakt winien wykazać. W ocenie Sądu przedmiotem niniejszej sprawy było między innymi ustalenie jako okresu uzupełniającego, okresu pracy odwołującego w gospodarstwie rolnym rodziców, nie zaś sam fakt podlegania przez tych rodziców ubezpieczeniu społecznemu rolników. Fakt wykonywania takiej pracy przez odwołującego został udowodniony

jednoznacznie i w dodatku nie był on przez ZUS kwestionowany, bowiem w oparciu o takie same dowody uznał taką pracę w pozostałych okresach. Natomiast powołany wyżej przepis art. 10 ustawy emerytalnej nie wymaga, aby przed dniem 1 stycznia 1983r. osoba wykonująca pracę w gospodarstwie rolnym wykazywała się równocześnie faktem opłacania składek na ubezpieczenie społeczne rolników własne, a tym bardziej osoby, u której taką pracę wykonywała.

Mając na względzie powyższe Sąd uznał, że ubezpieczony legitymuje się na dzień 1 stycznia 1999r. wymaganym 10 - letnim okresem pracy w szczególnych warunkach wymienionej w dziale IV wykazu B, a także 25 - letnim okresem składkowym i nieskładkowym, uzupełnionym pracą w gospodarstwie rolnym rodziców. Nadto Sąd uznał, że z momentem złożenia wniosku emerytalnego odwołujący spełnił wszystkie warunki uprawniające go do otrzymania prawa do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym, z tytułu pracy w warunkach szczególnych.

W związku z powyższym Sąd z mocy art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. orzekł jak w sentencji, przyznając ubezpieczonemu prawo do emerytury od dnia 1 stycznia 2014r. tj. od miesiąca zgłoszenia wniosku.

SSO Mariola Szmajduch